

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok VI:2008

Numer 16 (169)

Data odczytu: 23.4.2008

Data wydania: 23.4.2008

730. spotkanie

13 kwietnia 2008 r. – świątowy dzień pamięci ofiar Katynia.

**Słowo wstępne: Stanisław Poręba
Piotr Miąsko, Katyń (1949-2008)**

Katyń – historia kłamstwa.

1939

- 23 sierpnia – Podpisanie paktu Ribbentrop-Mołotow, obejmującego m. in. umowę o zwalczaniu przez Niemcy i ZSRR polskich dążeń niepodległościowych.
- 17 września – Armia Czerwona przekracza granice RP.
- 19 września – Rozkaz Berii o utworzeniu przy NKWD ZSRR Zarządu do spraw Jeńców Wojennych i organizacji 8 obozów, w tym w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku.

1940

- 5 marca – List Berii do Stalina, w którym wnioskuje on o rozstrzelanie wielotysięcznej rzeszy polskich oficerów. Decyzję zatwierdza Biuro Polityczne KC WKP(b).
- 7 marca – Dyrektywa Berii o deportacji na 10 lat do północnych obwodów kazachskiej SRR ok. 25 tys. rodzin polskich jeńców wojennych przetrzymywanych w obozach i więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi.
- marzec – Objęcie zakazem korespondencji wszystkich radzieckich obozów jenieckich.
- kwiecień-maj – Realizacja rozkazu Berii o „rozładowaniu” więzień zachodnich obwodów Ukrainy i Białorusi.

Wysyłanie partiami jeńców i więźniów do miejsc przyszłych mordów, a także do Moskwy i obozu w Juchniowie

- 3 kwietnia-11 maja – 4403 polskich jeńców trafia do Kozielska. Miejsce mordu – Las Katyński.
- 5 kwietnia - 12 maja – 3807 polskich jeńców trafia do Starobielska. Miejsce mordu – więzienie w Charkowie.
- 5 kwietnia – 22 maja – 6288 polskich jeńców trafia do Ostaszkowa. Miejsce mordu – budynek zarządu NKWD w Kalininie (dziś Twer).
- kwiecień-maj – 7305 polskich jeńców zostaje zamordowanych najprawdopodobniej w Kijowie, Charkowie, Cheroniu i Mińsku.. Miejsca ukrycia zwłok pozostają nieznanne.

1941

- 15 października – Premier Władysław Sikorski przekazuje ambasadorowi ZSRR w Londynie listę oficerów potrzebnych przy organizacji polskiej armii. Miesiąc później otrzymuje odpowiedź, że wszyscy oficerowie przebywający w ZSRR zostali zwolnieni.
- 14 listopada-Ambasador R P w Moskwie Stanisław Kot ponawia pytanie o polskich oficerów. Odpowiedzi brak.
- 3 grudnia - Premier Sikorski w obecności generała Władysława Andersa ponawia pytanie przed Stalinem. Stalin odpowiada, że polscy oficerowie uciekli do Mandżurii. Jak wyliczono, rząd RP ponad 50 razy zwracał się z pytaniem o los polskich jeńców do władz ZSRR.

1943

- luty - Niemcy rozpoczynają poszukiwania mogił w Lesie Katyńskim.
- 10 kwietnia - Na polecenie władz Generalnej Guberni do Smoleńska wyrusza z Krakowa delegacja „społeczeństwa polskiego”, której członków wybiera uprzednio wydział propagandy rządu GG.
- 11 kwietnia- Niemiecka Agencja Transocean po raz pierwszy informuje o „odkryciu masowe-1 go grobu ze zwłokami 3000 oficerów polskich”.
- 12 kwietnia - Radio Berlin podaje wiadomość, że ofiary były jeńcami sowieckiego obozu w Kozielsku.
- 13 kwietnia - Konferencja prasowa w niemieckim Auswärtiges Amt w Berlinie o mordzie polskich oficerów w Lesie Katyńskim.
- 15 kwietnia - Władze ZSRR zarzucają Niemcom chęć zatuszowania własnych zbrodni w Lesie Katyńskim.
- 17 kwietnia - Rząd polski wydaje oświadczenie, w którym informuje, że zwrócił się do Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża z prośbą o wysłanie delegacji do Katynia. - 22 kwietnia -Przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża Max Huber informuje, że jest gotów zamówić neutralnych rzeczoznawców, pod warunkiem że -zgodnie z memorandum z 12 września 1939 roku - wszystkie zainteresowane strony osiągną w tej sprawie porozumienie.
- 24 kwietnia – Ambasador ZSRR w Londynie Iwan M. Majski domaga się od rządu RP wycofania prośby do MKCK oraz złożenia deklaracji, że zbrodni katyńskiej dokonali Niemcy.
- 28 kwietnia - Międzynarodowa Komisja Lekarska przybywa do Smoleńska. W jej skład wchodzi 12 specjalistów: z Belgii, Bułgarii, Danii, Finlandii, Włoch, Chorwacji, Holandii, Protektoratu Czech i Moraw, Rumunii, Słowacji, Szwajcarii i Węgier.
- 29-30 kwietnia - Prace komisji w Lesie Katyńskim.
- 14 maja - Na łamach wydawanego w Berlinie „Völkischer Beobachter” ukazuje się protokół Komisji, z którego wynika, że rozstrzeliwania odbywały się w marcu i kwietniu 1940 roku. Dokument potwierdza dokonanie zbrodni na polskich oficerach i wskazuje - choć nie wprost - jej sprawców.

1944

- styczeń - Generał Zygmunt Berling (jedna z 395 osób, które uniknęły rozstrzelania) nad grobami katyńskimi oskarża o zbrodnię Niemców.

1945

- 1 lipiec - Jeden z członków Międzynarodowej Komisji Lekarskiej Czech Frantisek Hajek, wycofuje swoje poparcie dla raportu komisji i oskarża o zbrodnię katyńską Niemców.
- 16 października - Akt oskarżenia przywódców Trzeciej Rzeszy w Norymberdze, na wniosek prokuratorów ZSRR zawiera zarzut wymordowania 11 tysięcy polskich oficerów w Lesie Katyńskim we wrześniu 1941 roku.

1946

- 13 -14 lutego - Sowiecki prokurator wygłasza w Norymberdze mowę oskarżycielską, w której mord katyński uznaje za akt ludobójstwa.
- 1-3 lipca - Sąd w Norymberdze wysłuchuje świadków oskarżenia, dwóch członków komisji Nikołaja Burdenki oraz Marko Markowa, profesora medycyny z Bułgarii, członka Międzynarodowej Komisji Lekarskiej, który odżegnuje się od jej raportu. W końcowym wyroku procesu norymberskiego nie wspomniano o zbrodni katyńskiej.

1948

W Londynie powstaje księga opracowana przez Józefa Mackiewicza „Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów” (do 1989 roku 13 wydań polskich w Londynie, 8 w krajowym drugim obiegu). W1943 roku Mackiewicz był w porozumieniu z władzami Polskiego Państwa Podziemnego świadkiem ekshumacji w Katyniu.

1950

wrzesień - Odtajniony zostaje raport pułkownika Johna Van Vlieta, naocznego świadka, którego w 1943 roku Niemcy zawieźli z oflagu do Katynia.

1952

- 12 lipca - Komisja Raya S. Maddena przedstawia Kongresowi USA raport ustalający bezspornie winę ZSRR za mord w Katyniu.

- Szwajcarski profesor Francois Naville, mimo negatywnej opinii szwajcarskiego Federalnego Departamentu Politycznego, potwierdza przed komisją Kongresu USA prawdziwość oświadczenia Międzynarodowej Komisji Lekarskiej z 30 kwietnia 1943 roku.

- Amerykański sędzia Robert Jackson przyznaje, że rząd USA nakazał mu maksymalnie skrócić postępowanie dowodowe w sprawie katyńskiej oraz nie dopuścić do zeznań polskich świadków zaproponowanych przez londyński rząd RP na uchodźstwie.

1957

- Cenzura w Polsce otrzymuje nakaz wykreślenia z wszelkich publikacji nazwy „Katyń”.

1980

- 21 marca - W proteście przeciw zatajaniu prawdy o zbrodni katyńskiej Walenty Badylak dokonuje aktu samospalenia na Rynku Głównym w Krakowie.

- 30 października - Prokurator generalny Lucjan Czubiński przypomina Służbie Bezpieczeństwa i prokuraturze, że Casus Katyń (...) stanowi negatywną inicjatywę podejmowaną przez zorganizowane grupy antysocjalistyczne". Główny Urząd Kontroli, Prasy, Publikacji i Widowisk przypomina cenzorom, by nie dopuszczali do żadnych informacji, które sugerowałyby odpowiedzialność radziecką za mord w Katyniu lub wymieniały jako jego datę rok 1940.

- Historyk Jerzy Łojek, syn oficera zamordowanego w Katyniu, publikuje w podziemnym wydawnictwie „Głos” książkę „Dzieje sprawy Katynia”

1987

- Powołanie polsko-radzieckiej komisji dwustronnej złożonej z zaufanych partyjnych historyków.

1988

- Rodziny ofiar otrzymują zezwolenie na odwiedzenia miejsca kaźni.

1990

- 13 kwietnia - Agencja TASS nadaje komunikat z informacją, że zbrodni katyńskiej winny jest NKWD ZSRR.

1992

- 14 października - Prezydent Federacji Rosyjskiej ujawnia, że wyrok śmierci na polskich oficerów wydał Józef Stalin i Biuro Polityczne KC WKP(b). Historycy polscy uzyskują dostęp do archiwów posowieckich. Powstają m. in. cztery tomy materiałów „Katyń. Dokumenty zbrodni”.

2004

- 30 listopada - Instytut Pamięci Narodowej wszczyna polskie śledztwo w sprawie zbrodni katyńskiej.

2005

- 2 marca - Naczelna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej po 13 latach umarza śledztwo, nie uznając zbrodni katyńskiej za ludobójstwo, a jednocześnie nakładając klauzulę tajności na większą część dokumentów.

- 11 marca - Rosyjska NPW ogłasza oficjalnie, że „nie ma podstaw do uznania zbrodni katyńskiej za zbrodnię ludobójstwa”. Decyzja ta oznacza, że zbrodnia katyńska będzie w Rosji traktowana jako przestępstwo popolite i jako takie ulega przedawnieniu.

2006

- marzec - IPN informuje, że część archiwów smoleńskiego NKWD może znajdować się w USA.

2007

- 9 -10 listopada - Prezydent RP awansuje pośmiertnie o jeden stopień wszystkich znanych z nazwiska zamordowanych żołnierzy, policjantów i innych funkcjonariuszy mundurowych.
- 14 listopada - Sejm RP ustanawia 13 kwietnia Dniem Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej.

„Polski Gulag”. – Czwartek 3 kwietnia 2008 (Dodatek „Rzeczpospolitej”), Warszawa 2008, s. 3-7.

Grudziądzkie daty katyńskie.

- 9 IV 1990 – W „IKP” [wyd. 1], nr 84 został rozpoczęty druk w odcinkach Grudziądzkiej Listy Katyńskiej, opracowanej przez Stanisława Porębę. Ogółem ukazało się 12 odcinków „Listy” (n-ry 84, 85, 87, 89, 91, 92, 94, 95, 105, 106 i 123).
- 29 XI 1990 – Oddział PTTK im. ks. dr Władysława Łęgi w Grudziądzu wydał broszurę OD GRU-DZIĄDZA DO KATYNIA. Kozielsk – Ostaszków – Starobielsk 1940-1990, Grudziądz 1990, s. 18, nlb. 2 [Kolegium Redakcyjne: mgr S. Poręba – przewodniczący, mgr T. Rauchfleisch, mgr H. Stopikowski]. Treść: H. Stopikowski „Słowo wstępne”, S. Poręba „Grudziądzka Lista Katyńska”.
- 29 XI 1990 – W „IKP” [wyd. 12]. 1990, nr 269, s. [4], ukazała się korespondencja „r” [R. Bynera] „Pamięci Grudziądzan zamordowanych w Katyniu, o X Grudziądzkim Sejmiku Krajoznawczym.
- 1 XII 1990 – W Klubie „Centrum” Spółdzielni Mieszkaniowej w Grudziądzu, ul. S. Moniuszki 13, odbył się X Grudziądzki Sejmik Krajoznawczy, poświęcony 50. rocznicy mordu katyńskiego.
- 14 IV 1990 – W „Gazecie Grudziądzkiej”, nr 15 został rozpoczęty druk w odcinkach Grudziądzkiej Listy Katyńskiej, opracowanej przez Stanisława Porębę. Ogółem ukazało się 22 odcinków „Listy” (n-ry 15, 17, 18, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 i 46).
- 13 IV 2008 – Światowy Dzień Pamięci Ofiar Katynia.
- 14 IV 2008 – Udział członków KMDG w złożeniu kwiatów po Pomnikiem Ofiar Katynia w Grudziądzu, ul. A. Mickiewicza.

Literatura:

- Amtliches Material zum Massenmord von Katyn. Im Auftrage des Auswärtigen Amtes auf Grund urkundlichen Beweismaterials zusammengestellt, bearbeitet und herausgegeben von der Deutschen Informationsstelle, Berlin 1943.
- Bauer P., Zielonka J., Żołnierska droga przez mękę. Wielkopole w obozach sowieckich, Kościan 1990.
- Czapski J., Na nieludzkiej ziemi, Warszawa 1990.
- Hartz M. Bibliografia katyńska. Materiały do bibliografii zbrodni katyńskiej za okres kwiecień 1943 – wrzesień 1989. Opracowała... [w:] „Wojskowy przegląd historyczny”, R.34:1989 nr 4, ss. 234 –263.
- Jerzewski L.[Łojek J.] Dzieje sprawy Katynia, Białystok 1989.
- Katyń. Lista ofiar i zaginionych jeńców obozów Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk. Wstęp i opracowanie A. L. Szcześniak, Warszawa 1989.
- Katyń. Relacje, wspomnienia, publicystyka. Wstęp i opracowanie A. L. Szcześniak, Warszawa 1989
- Katyń. Przewodnik po miejscu zbrodni i pamięci, Warszawa 1990.
- Lista katyńska. Jeńcy obozów Kozielsk – Ostaszków – Starobielsk zaginieni e Rosji Sowieckiej. Opracował A. Moszyński, Londyn 1982.
- Madejczyk Cz., Dramat katyński, Warszawa 1989.
- Nasi najbliżsi. Katyń, Charków, Twer, Toruń 1995.
- „Nasza Arka”. Miesięcznik rodzin katolickich. Katyń, 2008, nr 3 [Numer Specjalny].
- Od Grudziądza do Katynia. Kozielsk-Ostaszków-Starobielsk 1940-1990, Grudziądz 1990. (X Grudziądzki Sejmik Krajoznawczy).
- „Polski Gulag”. Czwartek 3 kwietnia 2008 (Dodatek „Rzeczpospolitej”, Warszawa).
- Poręba S. Grudziądzka lista katyńska (cz. 1-12), „ILUSTROWANY KURIER POLSKI” [Wyd. 1]. 1990, nr 84, 85, 87,89-92, 94-95, 105-106, 123.
- Poręba S., Grudziądzka lista katyńska, [w:] Od Grudziądza do Katynia. Kozielsk-Ostaszków-Starobielsk 1940-1990, Grudziądz 1990, s. 5-18.
- Poręba S., Grudziądzka lista katyńska (cz.1-22), „GAZETA GRUDZIĄDZKA”, 2000, nr 15, 17-18, 28-46.
- Prawda o Katyniu, Moskwa 1944.

- Swianiewicz S., W cieniu Katynia, Warszawa 1990.
- Szcześniak A. L. Katyń. Tło historyczne, fakty, dokumenty, Warszawa 1989.
- Trznadel J. Powrót rozstrzelanej armii (Katyń – fakty, rewizje, poglądy), [Warszawa 1994].
- Wołagiewicz R., Katyń w albumach rodzinnych, Szczecin 1991. [Stowarzyszenie „KATYŃ” w Szczecinie).
- Zawodny J. K.,. Katyń. Z przedmową Zbigniewa Brzezińskiego, Lublin – Paryż 1989.
- Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów. Z przedmową Władysława Andersa, Londyn 1982.

Opracowanie: Stanisław Poręba.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.